

לשוננו לעם

עורכים: א' אברונין, מ' אזרחי וי' פרץ

מתוך

כרך א, חוברת ה-ו, תש"ו

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מסבות – נסבות

במאמרי „צורות צוררות“ („הארץ“ א' אלול תש"ה) קטרגתי על המשתמשים ב„נסבות“ למושג „אומשטענדע“ במקום „מסבות“, שהיה מקובל בספרותנו עד היום, כי לפי הדוגמה, שאנו מוצאים במקרא, אין בין „סבה“ (מ"א) ל„נסבה“ (דהי"ב) ולא כלום. וכשם שאין להשתמש ב„סבה“ ל„אומשטענדע“, כך אין להשתמש למושג זה ב„נסבה“ ואין כאן, לדעתי, אלא בלבול של צורות צוררות.

על זה יצא מערער: לדעתו יש להשתמש דוקא ב„נסבות“ למושג „אומשטענדע“ ולא ב„מסבות“. „סבה“ זכתה וסופרי ימי הבינים התחילו משתמשים בה למשמע „עילה“ והיא נתאזרחת במשמע זה. אבל הסופרים

חשו במחסורה של מלה עברית למושג
„אומשטאנד“, לקחו את המלה
„נסבה“ שהיתה מונחת בקרן זווית
ללא שמוש והקצוה לאותו
מושג, ע"כ.

מתי נמנו הסופרים וקבעו „נסבה“ ל-
„אומשטאנד“ אין אני יודע. אולם אני יכול
להביא ראיה מדברי סופר גדול מדור ההש-
כלה ש„נסבה“ ו„נסבות“ שמשו תמיד
במובן עילה, גרם (אורזאכע) ולא במובן
„אומשטאנד“.

„והנסבה אשר עמדתי מתת דברי בפי
עליו (עלי המגיד) היא, כי ראיתי אספסוף
רב גארף ולא“ (אגרות יל"ג, כרך א',
אגרת ב', עמ' 8) „ואולי נסבת התמהמה
העלים היא טרדתך“ (שם, אגדת ו', עמ' 12).
„והנסבה הקטנה הזאת הטרידתני בע-
שרת ימים“ (שם, אגרת ט', עמ' 22); „דודי
ודודתי חנה, אשר בבר חפצו לנסוע לריגא
לפני עשרת ימים ומנסבות שונות
אחרו עד כה“ (שם, אגדת י"א, עמ' 26).
מארבע הדוגמאות שהבאתי ברור שהשם
„נסבה“ שוה בהוראתו בפי יל"ג, לשם
„סבה“, והוא משתמש בהוראה זו ביחיד
וברבים.

בן יהודה בערך „מסבה“ מביא בין השאר
דוגמה ברורה מר' מרדכי גינזבורג — אחד
מגדולי בעלי הסגנון בספרותנו — בש-

לשון זה: "במסבות האלה עברה
 חולה על נפש מלמדי הנזכר" (אביעזר 1).
 מזה, ש"מסבות" מובנה "אומשטענדע",
 מצבים, וגם יל"ג, המשתמש ב"מסבות"
 במשמע "סבות", משתמש במובן אומשטענדע
 דע בשם "מסבות" וז"ל: "בבוא לנגד עיני
 ידי... משלי (ש' קמוצה) הדולה פנינים
 מן הים, אשר בו אקרא בגרון לכל משכילי
 עמי מבני הנעורים הנרדמים בשפלות ידים
 בסתר ביתם וממסבות שונות יאבדו את
 לשון הלמודים אשר חנן אלוקים אותם"
 (שם, אגרת י"ד עמ' 34). כאן בא "מסבות"
 במ"ם, מפני שלא על אלו גורמים ואילות
 קרובים ידובר, כי לא סבות רגילות מאב-
 דות את כשרונותיהם של המחוננים, כי אם
 המצב הכללי, ה"אומשטענדע", הוא הגורם
 לכך, כמו שנראה מדברי יל"ג למטה: "ה'
 חננו חכמה ודעת... ורק מפני עקת
 החיים ועול הפרנסה הכבד על שכמו לא
 עצר כח להפיץ עד כה מעיני חכמתו חוצה"
 (שם). ומה אסוא עקת החיים ועול
 פרנסה אם לא מצבים, אומשטענדע, אובס-
 טראטעלסטוא? האין שמוש לשון ברור זה
 של יל"ג ראוי להיות לנו למופת?